

Балалардың асқазан - ішек ауруулары туралы түсінік беру

Ішекқұрт аурулары: аскаридоз, энтеребиоз, трихинеллез.

- **Аскаридоз** — адам мен жануарлар денесінде тіршілік ететін жұмыр құрттардан (нематодтардан) пайда болатын ауру. Ол адам денесінде жұптасып өмір сүреді. Жуылмаған көкөністерді, жеміс-жидектерді жегенде, қайнатылмаған суды ішкенде құрттар адам денесіне түсіп, ауру туғызады. Әсіресе А-бен балалар көп ауырады. А-дың алғашқы кезеңінде баланың дене қызуы аздап көтеріліп, жөтеледі, аяқ-қол басында қызарған бөртпелер пайда болады. А-дың асқынған кезеңінде бала тәңертеңгілік жүрегі айнып құсады, іші өтеді. А-ды құрттарға қарсы препараттар ішкізу, асқазанға таза ауа жіберу арқылы емдейді. А-дан сақтандыру жолдары: қолды сабындап жуу, жеміс-жидектерді таза сумен жуып жеу, қоғамдық орындарда тазалық сақтау.

Инфекциялық аурулар: дизентерия, холера.

- Дизентерия: Ол адамнан - адамға тез жұғып, тарайды. Әсіресе жаз айларында көбейіп кетеді. Кесел ауру қоздырғыштары бар тамақтардан, ішетін судан, кір ыдыс - аяқтан, лас ойыншықтардан, көбіне тазаланбаған жеміс - жидектерден, қауын - қарбыздан, көбірек тұрып қалған қолдан жасалған салаттардан, қаймақ және сүзбелерден жұғады. Сондай-ақ әр адамның жеке басының гигиеналық тазалығын дұрыс сақтамауынан да болады. Ауру аяқ астынан басталады. Ең бірінші белгісі – іштің өтуі. Сонымен қатар дене ыстығы 38-39 градус шамасына дейін көтеріледі. Алғашқы кезде әлсіздік пайда болып, асқа тәбеті төмендейді, онан соң аздап іші ауыра бастайды. Аурудың ішінің өтуі 3-5 рет, кей жағдайда 8-10 ретке дейін болады. Науқас кідірмей дәрігерге көрінгені және ауруханада емделгені жөн.

Алдын-алу шаралары:

Тамақ ішердің алдында және әжетханадан кейін қолды сабындап жуу керек. Көкөністерді, жеміс-жидектерді пайдаланар алдында мұқият тазалап жуған дұрыс.

Тамақтану улану: ботулизм

- Ботулизм организмнің улануына әкеліп соғатын [инфекциялық](#) ауру. Ботулизм адамдарға көкөністен, саңырауқұлақтан, еттен, балықтан технологиялық ереже сақталмай дайындалған әр түрлі консервіленген тағамдарды пайдаланғанда жұғады. Ауру белгісі 2 — 12 сағаттан кейін байқала бастайды, адамның басы ауырып, ұйқысы қашады, әлсірейді, лоқсып құсады, жүрегі тоқтап қалғандай болып, аузы құрғап, үнемі шөлдеп тұрады. Бұл аурудан сақтану үшін азық-түліктерді өңдегенде, тасымалдағанда, сақтағанда, дайындағанда, соның ішінде үйде консервілегенде санитарлық-гигиеналық ережелерді мұқият орындау қажет.

Зат алмасудың бұзылуы: семіздік

- **Семіздік**, май басу — ағзада артық майдың жиналуы, Мұндай жағдайда майдың пайда болу процесі оның ыдырауына қарағанда жылдам жүреді. Көбінесе, семіздік үнемі артық тамақ ішкеннен болады. Бұл жерде қабылдайтын тағамның мөлшері мен калориясынан гөрі, адамның атқаратын жұмысына байланысты (ой еңбегі не дене еңбегі) тағамды организмнің қалай сіңіретіні үлкен рөл атқарады. Сондай-ақ семіздікке дұрыс тамақтанбау, тәуліктік рационда сіңімді көмірсулар, қант, кондитерлік, тәтті тағамдар мен мал майларының (сары май, майлы ет) мөлшерден тыс көп болуы және организмнің тұқым қуалаушылық — дене бітімдік ерекшелігі де белгілі бір дәрежеде себеп болады. Емі: диета сақтау, май, көмір, су және калориясы аз, бірақ белогы мен витаминдері мол тағамдарды ішу керек; дәрігердің кеңесімен тәбетті төмендететін дәрі ішу және ашығу күнін белгілеу; суға шомылу, массаж жасату, спортпен шұғылдану қажет. Шипажай, санаторийлерде емделу де пайдалы

Ішімдік әсерінен болатын аурулар: гастрит, бауыр циррозы.

- Гастрит

Асқазанның созылмалы қабыну сырқаты жиі кездесетін аурулардың бірі. Асқазанның созылмалы аурулары көбіне мектепке дейін және мектеп жасында басталады.

Сырқаттың туындау себептері - астан улану, ішек жұқпалары, тамақтану уақыты мен сапасы бұзылғанда, тамақты құрғақтай жеу, асығып шайнау, ұзақ дәрілер ішуден, басқа да ас қорыту ағзаларының зақымдануынан пайда болады. Белгілері - іштің ауруы, ауырсыну, ұстама тәріздес эпигастрит байқалады..Негізгі емі - емдік тамақтану. Ащы, қышқыл дәмді, кока-кола секілді газдалған сусындарды ішіп-жеуге болмайды.

Ботқалар, шырышты сорпалар, буға пісірілген котлеттер, қайнатылған ет, балық, көкөніс пен жемістердің еzbелері, жеміс шырындары, сүзбе, омлет, айран беріледі.

Тамақтан кейін таза ауада 30-40 минут серуендеу пайдалы. Балаларға қатты жүгіруге, секіруге, ауыр заттарды көтеруге болмайды.

Ауруды қоздырушы – өте ұсақ организм – вирус. Вирус ауру хайуанаттың сілекейінен бөлінеді. Ауру хайуанаттардың тістеу салдары арқылы сілекей тырналған жерге, сонымен қатар зақымдалған теріге, мұрын, ауыз және көзге түсуі арқылы жұқтырылады. Табиғатта инфекцияны қасқырлар, түлкілер, шакалдар, мангустар таратады. Қазіргі таңда ауру үйсіз-күйсіздерден және мысықтардан беріледі. Сондықтан, олар құтырған хайуанаттар мен ауырып қалған үй жануардардың арасын байланыстырушы буын болып табылады. Содан кейін адамға берілуі мүмкін. Жануарлардың құтыру белгілері әр түрлі болады. Негізгі белгілері – сілекейінің ағуы, судан қорқақтану, ызалану, тартылу. Иттер мен мысықтардың құтыру түрі әлдеқайда қатты болады. Жануарлар бұрыш-бұрыштарға тығылып, үйден жиі қашады, нашар тамақтанады. Иттер жеуге келмейтін кез келген заттарды мүжгілей түседі. Дауыстары қырылдап қалады, не болмаса таза құрып кетеді. Құтыру ауруының қауіпті басқа түрі ол – тыныш баяу түрі, сонымен қатар ауру түрі әлсіз байқалады және кеш таралады. Ауру адамға жануардың тістеп алу салдарынан жұғады. Ең қауіпті тістелген жерлер – бас, бет, мойын, қол және аяқ. Қтыру ауруымен ауыратын жануарлардың сілекейі зақымданған теріге, ауыздың жұқа терісіне және көзге тисе ауру жұғуы бір талай. Егер құтыру ауруына күдікті жануар тістеп алса міндетті түрде құтыру ауруына қарсы егілуі керек, яғни, антирабикалық вакцина және антирабикалық иммуноглобулин, бұл өлімнен құтқаратын жалғыз амалы. Құтырған жануар тістесе антирабикалық егуінен басқа ешқандай ем көмектеспейтінін әрқашанда білуіміз қажет, бір-ақ оның нәтижелігі медициналық көмегіне тиісті уақытында барып, үзбей ем алу. Осыған орай, емдік курсынан бас тартпай керек. Қаланың және тұрғылықты жердің барлық ит пен мысықтар тұқымдарына қарамастар әр жыл сайын құтыру ауруына қарсы егілуі керек. Егілмеген иттерді алаңдарға, фермаларға, табындарға жібермеу керек.

Адамдарды тістеген ит пен мысықтарды міндетті түрде иесіне немесе үйсіз күйсіз жүретін жануарларды аулайтын арнайы мекемеге, 10 күн ішінде ветеринарлық мамандардың қадағалауына және оқшаулауға ветеринарлық емдеу ұйымына әкелінсін. Оқшаулау мерзімі аяқталғаннан кейін дендері сау жануарлар вакцинациядан кейін 30 күн ішінде қайтарылады. Ауруға душар болған жануарлар Қазақстан Республикасының Заңына сай жойылады. Жануарларды құтыру ауруына қарсы егілу жайлы арнайы құжаттарында белгіленеді. Ауру жануарлардың болған барлық жеріне дезинфекция жүргізіледі. Құтыру ауруы таралған жерден ауырмайтын жануарлардан алынған жүн ауылдан арнайы ыдысымен тығыз материалмен ветеринарлық куәлігінде жүн дезинфекцияға жататындығы жайлы көрсетуімен қайта өңдейтін кәсіпорынға жеткізіледі. Ауырмайтын жануарларды жабайы хайуанаттар тістесе, егілгеніне қарамастан өртеуге жіберіледі. Үй итін қысқа шынжырмен ұстау керек. Міндетті түрде ауыз қабы болу керек және бөтен ит пен мысықтарға жақындатпау керек, өйткені дала жануарлары өлім тудыратын ауруды таратады. Сондықтан, әр адамды ит пен мысық тістесе, міндетті түрде травматологқа көрінуі керек және толық емдік курсың аду керек. Әр адам салауатты өмір салты үшін өзінің өміріне, денсаулығына өзі қарау керек.

Диетотерапия

Ауру барысында бала мүлдем тамақ ішуден бас тартады. Сол себепті біле тұра ас ішуге мәжбүрлеу дұрыс емес. Жазылған күйдің өзінде балаға күнделікті беріліп жүрген тамақ 30-50% аз мөлшерде берілуі тиіс.

Ауру кезінде балаға майлы, қуырылған тағамдар, газдалған сусындар, шырын, йогурт, жеміс-жидектер беруге болмайды.

Ішек жұқпасы кезінде ең басты қағида балаға суды көп мөлшерде ауырғанда да, жазылғанда да беру керек. Қолдан жасау арқылы компот, морс қайнатып берген жөн-ақ.

Емі

Медицина дамыған заманда ішек жұқпасын үй жағдайында да емдеуге болады. Стационарлық емге тек белгілі бір көрсеткіштерге байланысты жатқызады. Ауруханаға баланы жатқызу тек дәрігер қарауынан кейін ғана шешіледі.

Ауруханада балалар әрдайым бақылауда болғандықтан, белгілі бір асқынуларды болдыртпай алдын алуға болады. Тексеруден кейін дәрігер ішек жұқпасына арналған емді тағайындайды. Ең бірінші антибактериалды ем қолданылады. Егер бала сусызданған болса, онда сұйықтықты қалпына келтіру үшін ем жүргізу шарасы қолға алынады. Ол үшін арнайы ерітінділер тағайындалып, ол ауыз арқылы не болмаса тамырішілік шара негізінде іске асады.

Айта кетер жайт, емдеуге сорбенттер қажет. Мысалы, смекта, энтеросгель, белсендірілген көмір арнайы мөлшеріне сай беріледі. Бұл препараттар баланың ағзасынан токсиндерді шығаруға көмектеседі. Осыған орай бала өзін жақсы сезінетін болады.

Ішек жұқпасының алдын алуы

Балаларда ішек жұқпасының алдын алу үшін ең бірінші санитарлық-гигиеналық талаптарға сай шараларды орындау керек.

Ата-аналарға баланың қолының таза болуын бақылап, үнемі қолдарын сабынмен жуғызып отыру қажет. Сонымен қоса, беретін судың, тағамдардың сапасына назар аударған жөн. Жоғарыда айтып өткендей, жұқпаның көзі маса, шыбын болып келетіндіктен, олардың көзін жою керек.

Бала жататын бөлмені әрдайым тазалап отыру қажет. Баланың төсек орны, ыдыстары, жеке бас гигиенасына қатысты заттардың барлығы дерлік өзіне тиесілі әрі таза болуы шарт.

Егер балада сұйық нәжіс болған жағдайда бала-бақшаға, мектепке баруға болмайды. Егер бала-бақшада, мектепте ішек жұқпасы анықталса, алғашқы сатыларда ауруды таратпау мақсатында изоляция жасау, яғни, оқшауландыру жұмысы жасалу қажет.

Үлкен нәжісі қалыпқа келгеннен соң және аурудың клиникалық көріністері жойылғаннан кейін нәжісті бактериялогиялық зерттеу жасайды, егер қоздырғыш анықталмаса, баланы бала-бақшаға, мектепке жіберуге болады.

Ауруханада ем алып болған соң, бір ай шамасында оқу мекемесінің дәрігері баланы ерекше бақылауға алып, оның денсаулығын және нәжісін күнделікті тексеріп отыру керек. Егер балада ішек жұқпасы болса, онда үш ай көлемінде ай сайын емдеуші дәрігерінің бақылауында болуы тиіс.

Гельминтоздар

Гельминттер дегеніміз адам мен жануарлар денесінде паразиттік өмір сүретін құрттар. Осы құрттардың шақырған аурулары гельминтоздар деп аталады.

Гельминттер улы заттар бөлу арқылы әртүрлі аурулы жағдайларға ұшыратады: ішегінің қызметін бұзады, зат алмасуын бұзады, организмде аллергия тудырады, гельминттер көбейіп кетсе ішек түйілуі мүмкін /непроходимость/. Балаларда гельминтоздардың арасында аскаридоз және энтеробиоздар жиі кездеседі.

Аскаридоз-ұзындығы 25-40 см болатын аскаридалармен шақырылады. Аскаридалар ащы ішекте өмір сүреді, жұмыртқалары үлкен дәретпен сыртқа шағады да, баланың аузына кір қол, су, жеміс-жидектор, көкөністер арқылы түсіп ішекке барады. Ішекте жұмыртқадан личинка шығып қанға өтеді, қанмен жүрекке, өкпеге өтіп альвеолаларға түседі, альвеолаладан қақырық арқылы қайта асқазан-ішек жолдарына түседі. Осында өсіп-жетіледі.

Клиникасы: Аурудың айқындалуы-личинкалар қанда болғанда бала әлсіздік сезініп, кейде жөтеліп, үстіне бөртпе шығуы мүмкін.

Аскаридалар ішекте болған кезде баланың жалпы жағдайы бұзылып, жүрегі айнып, іші ауырып, тәбеті төмендеп, шаршағыш болады, салмағы кемиді.

Энтеробиоз-кішкене жұмыр, ұзындығы 4-12 мм болатын ішек құрты-острицалармен шақырылады. Острицалар тоқ ішекте өмір сүреді, ұрғашылары түнде анустың айналасындағы қатпарларға шығып жұмыртқа салады. 5-6 сағаттан кейін бұл жұмыртқалар өсіп-жетіледі, бала құйрығын қасыған кезде тырнақтың астына жиналады да, қолын жумай тамақ ішкенде өзіне-өзі қайта жұқтырады-аутоинвазия.

Клиникасы: Баланың іші ауырады, құйрығы қышиды, ұйқысы бұзылады, тәбеті төмендейді.

Гельминтоздардың диагностикасы: Нәжісті гельминттер жұмыртқасына тексереді, тік ішектен және анустың айналасынан қырынды алынады.

Гастриттер

Гастрит-асқазанның шырышты қабатының қабынуы.

Этиологиясы. Әдетте жедел ағымды гастриттің дамуында экзогендік жайлардың маңызы бар; токсикалық инфекциялар, тамақтану бұзылыстары (режим, рацион жайы, пісіп жетілмеген көкөністер, майлы, тәтті, көпклеткалы тағамдарды мөлшерден тыс қабылдау, өте ыстық не өте салқын, қорытылуы ауыр не жағымсыз тағамдар, кейбір тағамдардың жақпауы (аллергиялық сезімталдық).

Клиникалық көрінісі: ауру өте жылдам, кейде кенет басталуы мүмкін, алдында бала аз уақыт мазасызданады — енжарлық қалтырау, лоқсу, асқазан толу сезімі, сілекей ағуболады.. Бұған қоса бас ауыру, бас айналу, тәбеттің жоғалуы, іш бүріп, қайталап құсу болады. Ұзақтығы-2-5 күн. Инфекциялық гастритте улану белгілері, дене қызуының көтерілуі, сусыздану байқалады.

Ұзақтығы-7-10 күн.

Диагностикасы:

- 1) Этиологиясын анықтау (инфекциялар, тамақтану кемістіктері).
- 2) Гастроскопия (шырышты қабаттарының алқызыл түсі, ісінуі, геморагиялар мен эрозиялар).
- 3) Клиникалық белгілері.
- 4) Инфекциялық аурулармен, хирургиялық аурулармен ажырату диагностикасы.

СОЦЫ